

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva projektu

**Podpora inovativních metod sociální práce,
rozvoj síťování na místní úrovni
a meziresortní spolupráce na území MAS Opavsko
(Sít'ujeme se)**

Doba realizace: 1. 4. 2020 – 30. 6. 2022

Realizátor: Místní akční skupina Opavsko z.s.

Registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015296

Zpracovala: Mgr. Lena Michálková

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Vstupní část evaluace – metodologie, aktéři, jejich potřeby a jak na ně reagoval projekt	4
	2.1 Metodologie	4
	2.2 Klíčoví aktéři úspěšnosti projektu, jejich role a její naplnění	4
	2.3 Potřeby cílových skupin projektu	6
	2.3.1 Analýzy potřeb cílové skupiny projektu a jak se jejich výstupy promítly do projektových aktivit.....	6
	2.3.2 Potřeby aktérů zapojených do projektu <i>Sítujeme se</i> a jak na ně projekt reagoval	8
	2.4 Shrnutí evaluátora k analýzám a potenciálu projektu k naplňování zjištěných potřeb a předpokladů k rozvoji sociální práce na obcích	10
3	Procesní evaluace	11
	3.1 Soulad realizace s plánem.....	11
	3.2 Naplnění předpokladů pro kvalitní realizaci projektu	11
	3.3 Naplňování cílů projektu s ohledem na monitorovací indikátory	12
4	Evaluace dopadů projektu	17
	4.1 Dosažení zamýšlených dopadů.....	17
	4.1.1 Nástroje pro analýzy a síťování v oblasti sociální práce	17
	4.1.2 Metodika podpory sociální práce a návazných aktivit na obci.....	18
	4.1.3 Podpora neformálně pečujících.....	19
5	Doporučení pro budoucí projekty nebo region.....	20

1 Úvod

Projekt *Podpora inovativních metod sociální práce, rozvoj síťování na místní úrovni a meziřesortní spolupráce na území MAS Opavsko* (dále *Sítujeme se*) navazoval na zjištěné potřeby a výstupy projektu *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb území Místní akční skupiny Opavsko z.s.*, realizovaného v období let 2017–2019.

Projekt *Sítujeme se* byl zahájen v dubnu 2020 a ukončen v červnu 2022, realizaci tudíž ve všech částech silně ovlivňovaly dopady protiepidemických opatření i zdravotních indispozic účastníků v souvislosti s onemocněním covid-19. Celý projekt, založený na setkávání a propojování lidí, probíhal v období pandemie, jejímž nejmarkantnějším znakem bylo zamezování vzájemných osobních kontaktů mezi lidmi. To také nejvýznamněji ovlivnilo harmonogram a průběh projektových aktivit, naplňování cílů projektu i jeho evaluaci – negativně, ale i pozitivně – v hledání nových cest, jak lidem propojení umožnit.

Z těchto důvodů je nezbytné ocenit úsilí všech členů realizačního týmu, kteří v neočekávatelných podmínkách hledali vhodné nové cesty, jak dosáhnout cílů projektu, což se nakonec i podařilo.

Evaluace projektu se zaměřila na soulad zjištěných potřeb cílových skupin a projektových aktivit, na procesní část projektu (soulad realizace s plánem, naplnění předpokladů pro kvalitní realizaci projektu, naplňování cílů projektu) a na dosažení jeho zamýšlených dopadů. Cílem evaluace byla též formulace doporučení pro budoucí projekty a aktivity na území MAS Opavsko.

2 Vstupní část evaluace – metodologie, aktéři, jejich potřeby a jak na ně reagoval projekt

Realizace projektu *Sítujeme se* byla zahájena 1. 4. 2020. Projekt navazoval na [předchozí realizovaný projekt Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb území Místní akční skupiny Opavsko z.s.¹](#), který probíhal od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2019. Záměrem projektu *Sítujeme se* bylo reagovat na jeho výstupy, dále je rozvíjet a vybrané zjištěné potřeby naplňovat.

2.1 Metodologie

Na počátku realizace projektu vznikl evaluační plán. Ten však, z důvodu neustále se měnící pandemické situace a překážek na straně evaluátora, nebyl dodržen a byl operativně revidován.

K vyhodnocení dosažení cílů byly využity zpětné vazby cílové skupiny, analýzy dat a dokumentů. Kvalitativní hodnocení spočívalo v analýzách dokumentů a informativních rozhovorech ověřujících skutečnosti uvedené v projektové žádosti a monitorovacích zprávách, vyjadřující se k uskutečněným procesům a postupům při realizaci projektu. Kvantitativní hodnocení zahrnovalo analýzu interních dat.

2.2 Klíčoví aktéři úspěšnosti projektu, jejich role a její naplnění

Klíčovými aktéry úspěšné realizace projektu *Sítujeme se* byli lidé působící na Opavsku: pracovníci MAS Opavsko; pracovníci obcí vesnického charakteru, ORP Opava a Vítkov, Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, do jejichž agendy spadá sociální oblast; pracovníci poskytovatelů sociálních služeb; pracovníci veřejné správy různých resortů, neformálně pečující a realizační tým samotného projektu – projektový a finanční manažer, odborný asistent, odborný garant/metodik, facilitátor/analytik, sdílení metodici, terénní sociální pracovníci.

MAS Opavsko

MAS Opavsko bylo příjemcem dotace a nositelem projektu. Jeho role při vytváření zázemí projektových aktivit byla tedy nezastupitelná. Klíčovou úlohu sehrálo i při „otevírání dveří“ – díky své důvěryhodnosti a předchozím dobrým zkušenostem usnadňovalo navazování kontaktu a zapojování jednotlivých obcí (vedení obcí i občanů) do projektových aktivit.

MAS Opavsko samo sebe vidí jako článek, který propojuje, ne supluje nebo nahrazuje role jiných aktérů (např. pravomoci v působnosti obcí, poskytování sociálních služeb apod.).

Jako realizátor projektu zastřešoval věcné, administrativní, finanční řízení projektu a celkovou koordinaci projektových aktivit; zaměstnával a poskytoval zázemí pracovníkům projektu, kteří byli v přímém kontaktu s cílovými skupinami, podíleli se na identifikaci a naplňování jejich potřeb, organizovali a koordinovali síťování, komunikovali se všemi zapojenými aktéry.

MAS Opavsko může sehrávat klíčovou roli ve zjišťování potřeb obcí i občanů na svém území – svými hranicemi není totožné s hranicemi územních samosprávných celků, což mu otevírá jiný úhel pohledu a zaměření i do obcí, které nejsou v rámci ORP či kraje tak dobře viditelné (malé nebo okrajové obce). Významné v tomto směru bylo narušení obvyklé hierarchie (kraj → ORP → obec) nebo zvyklostí v sociální oblasti – umístění centra aktivit mimo města Opavu a Vítkov.

Stejně klíčovou roli může MAS sehrávat i **v rozvoji komunitní práce**, a to zejména formou metodické, materiální i jiné podpory, i roli toho, kdo **obcím přináší a předává informace, zkušenosti, inovace a dobrou praxi odjinud**.

¹ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/komunitni-plan-socialnich-sluzeb-pro-opavsko/>

Pracovníci obcí vesnického charakteru, ORP Opava a Vítkov, krajského úřadu

Pracovníci malých a menších obcí, kteří se věnují sociální práci, sociálnímu začleňování, sociálním službám, rodinné či zdravotní problematice, mají často nelehkou pozici v tom, že k jejich agendě jsou připojeny i činnosti ze zcela odlišných oblastí (např. vedení matrik, agenda nakládání s komunálními odpady, přestupky, kultura, poplatky, správa pohřebiště apod.), nebo se jedná přímo o starostu či místostarostu obce. Tím se tříští jejich kompetence, odbornost i pozornost, přestože jejich vliv na rozvoj sociální práce v obci je klíčový. K úspěšnému uspokojování potřeb obyvatelstva v sociální oblasti je proto zásadní podpora kompetencí těchto pracovníků, což projektové aktivity přinášely.

Pracovníci ORP vykonávají specializované činnosti, které zajišťují výkon sociální práce i pro obce nižšího stupně (např. sociálně-právní ochranu dětí, sociální kuratelů, metodické vedení a poradenství, pečovatelskou službu nebo pobytové sociální služby apod.). Významná je jejich pozice v plánování sítě sociálních služeb na území své působnosti. Proto i jejich zapojení bylo důležité.

Krajský úřad má zákonnou povinnost zpracovávat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb² pro své území. Při tom spolupracuje s obcemi. Jeho prostřednictvím jsou také registrovány sociální služby, zařazovány do krajské sítě a zajišťováno jejich financování ze státního i krajského rozpočtu. Pracovníci krajského úřadu také zajišťují poradenství a metodickou podporu při výkonu sociální práce v území. I jejich zapojení do síťování proto hrálo důležitou roli.

Projekt byl proto realizován i s cílem naplnění potřeb představitelů a pracovníků územních samosprávných celků ve vztahu k rozvoji a zkvalitnění sociální práce v území. Územní samosprávné celky disponují finančními prostředky (vyhlašují dotační programy, zajišťují poskytování sociálních služeb) i zákonnými prostředky. Do síťování byli zapojeni, jakožto veřejní zadavatelé sociálních služeb a aktivit, iniciátoři a realizátoři komunitního plánování, kteří mají moc a prostředky zjišťovat potřeby občanů na svém území a uskutečňovat změny.

Do projektových aktivit se zapojily obce **Jakartovice, Budišov nad Budišovkou, Neplachovice, Dolní Životice, Branka u Opavy, Raduň, Holasovice, Litultovice, Mokré Lazce a Slavkov**.

Pracovníci poskytovatelů sociálních služeb

Klíčové bylo zapojení poskytovatelů sociálních služeb, kteří působí na území dopadu projektových aktivit nebo mají potenciál a zájem na tomto území působit. Vykonávají sociální práci v území, mají velmi dobrou místní znalost a přesah do více obcí a dokáží popsat potřeby lidí, kteří se na ně obrací. Některé služby se i cíleně zaměřují na depistáž a monitoring situace svých cílových skupin. Jsou, nebo by měli být, v kontaktu s obcemi a společně reagují nejen na individuální tíživé situace občanů, ale i na potřeby v území (zejména prostřednictvím komunitního plánování sociálních služeb a doplňujících aktivit). Někteří jsou i nositeli komunitní práce. Jejich zapojení do síťování bylo klíčové nejen proto, že sociální práci vykonávají, ale i z důvodu zjišťování potřeb občanů.

Neformálně pečující osoby žijící na území MAS Opavsko

V projektu měly svou nezastupitelnou roli, neboť jeho cílem bylo naplnění jejich potřeb a zvýšení jejich kompetencí k naplňování svých potřeb i potřeb osob, o které pečují. Byly proto nejen přímými příjemci podpory v KA 3, ale i aktéry síťování.

Zaměstnanci veřejné správy různých resortů v území

Zaměstnanci veřejné správy a veřejných služeb různých resortů v území (např. Slezská univerzita v Opavě, Středisko volného času, Opava, p. o., MěÚ Opava, OÚ Raduň) byli zapojeni do projektové aktivity Transdisciplinární mezioborové platformy, neboť ovlivňují návaznost veřejných služeb a tím i úspěšnost sociální práce v území.

² § 95 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

2.3 Potřeby cílových skupin projektu

Potřeby cílových skupin projektu vyplynuly z výstupů předcházejícího projektu MAS Opavsko, jehož výstupem jsou i Střednědobý plán sociálních a navazujících služeb a obsáhlý Katalog sociálních služeb a navazujících aktivit MAS Opavsko členěný právě podle potřeb a sociálních situací občanů.

Potřeby vyplývající z projektu *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb MAS Opavsko z.s.*, na které se rozhodl reagovat projekt *Sítujeme se*:

- potřeba společného síťování a setkávání cílových skupin
- potřeba rozvinout sociální práci na obcích I. stupně
- potřeba zřídit pozice sdílených metodiků/koordinátorů, kteří by podporovali a rozvíjeli procesy sociální práce v zapojených obcích a jejich zařízeních ve spolupráci se zástupci cílových skupin

2.3.1 Analýzy potřeb cílové skupiny projektu a jak se jejich výstupy promítly do projektových aktivit

Analýzy byly zamýšleny jako vstupní a kvalitní základ pro realizaci dalších klíčových aktivit (KA) projektu a podklad k vytvoření nástrojů pro budoucí analýzy potřeb a předpokladů pro optimalizaci a profesionalizaci sociální práce na území obcí. Samotným realizátorům projektu měly posloužit ke specifikaci kompetencí inovativní pozice sdíleného metodika pro obce a k identifikaci či upřesnění témat umožňujících efektivní průběh síťování a meziresortní spolupráce na místní úrovni.

Vzhledem k tomu, že začátek realizace projektu připadl na začátek pandemie covid-19 v ČR, bylo shromažďování informací pro kvalitní zpracování analýz značně komplikované – nebylo možné pořádat plánované fokusní skupiny formou osobních setkání a online setkání nebyla dostatečnou náhradou. Analýzy tak vznikaly souběžně s realizací KA 2 (ve vztahu k obcím, poskytovatelům sociálních služeb a dalším institucím) i KA 3 (ve vztahu k neformálně pečujícím osobám). Ukázalo se však, že mimo jiné i z důvodu kvalitní přípravy projektu, který vycházel z potřeb zjištěných v [projektu předcházejícím](#) v roce 2019³, klíčové aktivity reagovaly na skutečné, analýzami opětovně zjištěné potřeby cílových skupin.

V úvodní části projektu (KA 1) byly zpracovány **3 analýzy** (podrobně viz níže), které sloužily k vhodnému nasměrování a nastavení následujících aktivit projektu (KA 2 a KA 3). Analýzy jsou k dispozici i dalším zájemcům (např. obcím, poskytovatelům sociálních služeb či aktivním obyvatelům území MAS) zveřejněním na [webových stránkách MAS Opavsko](#)⁴. **Zpracováním analýz byl naplněn jeden z plánovaných výstupů projektu (KA 1).**

Analýza potřeb a předpokladů pro rozvoj sociální práce na obcích v území MAS Opavsko

Analýza sloužila k nastavení cílené podpory obcím I. a II. stupně a dalším aktérům v projektu *Sítujeme se* s cílem vybudovat efektivnější a udržitelnější propojení pracovníků obcí s poskytovateli sociálních služeb. Její výsledky byly využity zejména k:

- nastavení činností a kompetencí sdílených metodiků
- identifikaci existujících komunikačních kanálů a postupů vzájemné spolupráce

Z analýzy vyplynulo, že na území MAS Opavsko dochází k úbytku obyvatel a stárnutí populace, naopak pozitivní je přesun obyvatel větších měst do menších obcí I. a II. stupně. Mezi rizikové problémy patří:

- zadluženost (7 % obyvatel v exekučním řízení s průměrem 5 exekucí na osobu)
- nedostatečné zasíťování sociálními službami
- špatná dostupnost mnoha obcí – podrobně viz níže Analýza dostupnosti

³ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/komunitni-plan-socialnich-sluzeb-pro-opavsko/>

⁴ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/situjeme-se/>

Většina sociálních služeb se sídlem na území MAS má pobytovou formu poskytování, zatímco valná většina terénních služeb pochází z okolních ORP. To je **v rozporu s trendem posílení neformální péče a podporou co nejdelšího možného setrvání pečovaných osob v domácím prostředí**. Projekt tedy vhodně reagoval na tyto skutečnosti zapojením i potenciálních poskytovatelů sociálních služeb na území MAS Opavsko, přímou podporou obcí prostřednictvím sdílených metodiků i kulatých stolů a platformem včetně vytvoření metodiky a přímou podporou neformálně pečujících.

Analýza dostupnosti služeb vybraných obcí v území MAS Opavsko

Navazuje a doplňuje sociodemografickou analýzu z let 2017–2019 ([dostupná zde](#)⁵). Analýza názorně ukázala, že špatná dostupnost služeb je na Vítkovsku (Budišov nad Budišovkou, Jakartovice, Svatoňovice) a na severozápad od Opavy (Brumovice, Sosnová). Potřeba poskytování služeb na území obcí se zvyšuje se vzdáleností od větších měst. Lidé z obcí blíže městům své potřeby sanují dojížděním do měst.

Z obcí s výrazně sníženou dostupností se do projektu zapojily Jakartovice, Budišov n. B. a ORP Vítkov.

Analýza potřeb pečujících v území MAS Opavsko

Neformálně pečující lidé nejsou dostatečně podporováni v systému sociálních služeb a zároveň jsou výrazně ohroženi negativními dopady náročnosti péče o blízkého (psychická náročnost, nepřetržitost a nedostatek příležitosti k odpočinku a regeneraci, existenční starosti a další). Z těchto důvodů se projekt zaměřoval právě na naplňování potřeb a zvyšování kompetencí neformálně pečujících. Potřeby byly zjišťovány analýzou, jejímž cílem bylo i identifikovat témata pro další projektové aktivity – kulaté stoly a transdisciplinární a horizontální platformy. Z analýzy vyplynuly tyto nejsilnější potřeby:

- navýšení kapacit služeb, které ulehčují od zátěže neformálně pečujících (odlehčovací služby, osobní asistence a pečovatelské služby, stacionáře, dostupné bydlení, přepravní služby) a zajišťují kvalitní budoucnost pro pečované osoby tak, aby byli zvyklí je využívat, až nastane chvíle, kdy neformálně pečující už nebudou schopni péči zajistit
- úprava pravidel poskytování služeb – otevření se širšímu okruhu zájemců, přizpůsobení individuálním potřebám klientů
- vytvoření více příležitostí k setkávání se a sdílení, vzájemné neformální výpomoci, informační podpora (aktualizace podmínek, získávání finančního zajištění, novinky, přehled v systému pomoci, pomoc s překonáním byrokracie apod.)
- rozšíření možností seberealizace pečovaných i pečujících (zaměstnávání a volný čas)
- zvýšení dostupnosti zdravotní péče a podpory v obtížné situaci (zkrácení čekacích lhůt, překonávání fyzických bariér)

Projektové aktivity reagovaly na výše uvedené potřeby pečujících osob poskytováním přímé podpory formou terénní sociální práce a vytvářením prostoru pro výměnu informací a sdílení s poskytovateli sociálních služeb i se zástupci veřejných zadavatelů.

Ve vztahu k neformálně pečujícím se nejvíce projevily negativní dopady působení protiepidemických opatření proti covid-19 – z důvodu omezení pohybu obyvatel i obav z ohrožení zdraví a života pečujících i pečovaných, muselo být zahájení aktivit s pečujícími (KA 3) a osobního setkání posunuto a část zjišťování vstupních dat byla na místo ohniskových skupin realizována jako polostrukturované kvalitativní rozhovory.

V průběhu realizace projektu se při podpoře terénních sociálních pracovníků neformálně pečujícím nejčastěji řešila témata:

- zajištění péče v době nepřítomnosti pečujících nebo neschopnosti pečovat
- zajištění nároků na dávky nebo kompenzační pomůcky
- volnočasové aktivity pro pečované

⁵ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/komunitni-plan-socialnich-sluzeb-pro-opavsko/>

Z toho je patrné, že realita poskytování podpory neformálně pečujícím odpovídala potřebám, na které byl projekt připraven reagovat a které vyplynuly i z provedených analýz. Témata byla reflektována i při pořádání kulatých stolů a horizontálních týmů. Že projekt reagoval na skutečné potřeby pečujících je patrné i z velkého zájmu pečujících o projektové aktivity (předpoklad byl minimálně 20 zapojených osob, realita 43 osob, z toho 10 v režimu nebagatelní podpory).

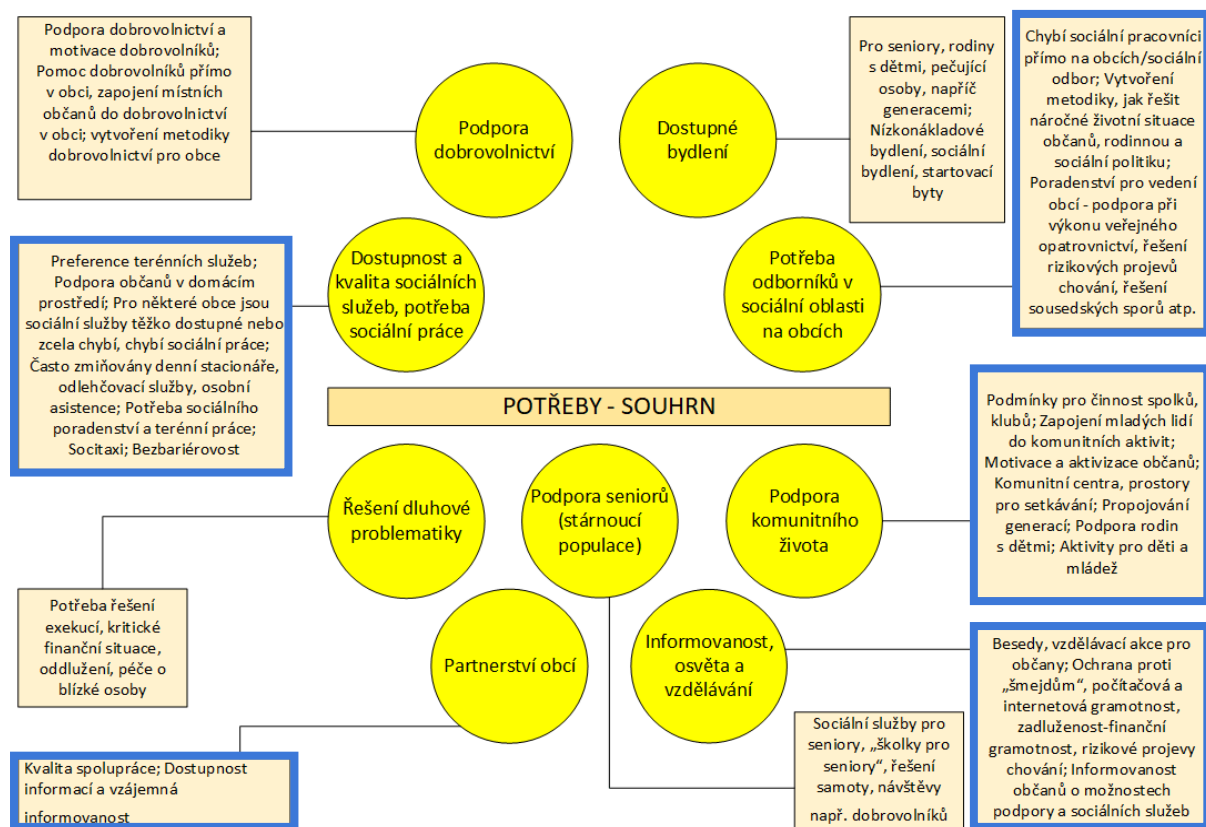
2.3.2 Potřeby aktérů zapojených do projektu *Sítujeme se* a jak na ně projekt reagoval

Potřeby obyvatel MAS Opavsko

Potřeby občanů, které vyplynuly z analýzy se dají shrnout do 3 základních celků:

- zvýšení informovanosti (osvěta, funkční a finanční gramotnost, informovanost o dostupných službách a pomoci, vzdělávání, výměna zkušeností)
- propojování a rozvoj komunitního života (rozvoj spolkového života, dobrovolnictví, zapojení mladých lidí a mezigenerační aktivity, řešení osamělosti seniorů, partnerství obcí)
- rozvoj veřejných služeb v sociální oblasti (dostupné bydlení pro ohrožené skupiny obyvatel, rozvoj sociální práce přímo na obcích, rozvoj terénních služeb a služeb pro seniory)

Projekt *Sítujeme se* reagoval svými aktivitami na ty potřeby, jejichž naplnění v sobě nese potenciál zlepšit situaci i v dalších identifikovaných oblastech – podporou sociální práce přímo v obcích, zapojením a síťováním zástupců územních samosprávných celků, občanů a poskytovatelů sociálních služeb, vzděláváním a výměnou informací podnítl posuny i v dostupnosti veřejných služeb a rozvoji komunitního života.

Obr. 1: Souhrn analýzy potřeb obyvatel na území MAS Opavsko. Modře jsou orámovány potřeby, na které reagoval projekt *Sítujeme se*. Zdroj: Analýza potřeb a předpokladů pro rozvoj sociální práce na obcích v území MAS Opavsko, 2021, str. 6, online dostupné na: <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/situjeme-se/>

Potřeby obcí, potřeby ORP Opava a Vítkov

Zástupci vedení obcí upozorňovali na potřebu zvyšování kompetencí pracovníků obcí (pro provádění analýz potřebnosti, pro výkon sociální práce v obci, zajištění vyšší informovanosti o dostupnosti sociálních služeb a návazných aktivit) a snížení zátěže zaměstnanců obcí spojené s výkonem veřejného opatrovnictví, dále na posílení své pozice ve vztahu k ORP (setkávání pro společné a koordinované vyjednávání s ORP, zkvalitnění komunikace a vyjasnění kompetencí).

Zástupci ORP poukazovali na nedostatek informací z území (obce se na ně s žádostí o radu často obrací pozdě) a na nedostatečné vzdělání a přehled pracovníků obcí v sociální oblasti.

Ve vztahu k sociálním službám ORP tíží jejich nedostatečná kapacita, zejména u lidí se specifickými individuálními potřebami (kombinovaná postižení, demence, PAS, duševní onemocnění). Stejně jako pečující vnímají nedostatečnou nabídku odlehčovacích i pobytových služeb a jejich bariérovost.

Projekt na tyto potřeby reagoval v klíčových aktivitách KA 2 i KA 3 – staly se tématy kulatých stolů a meziresortních setkání (např. témata opatrovnictví, stárnutí obyvatelstva, zajištění sociálních služeb pro občany, spolupráce se sociálními odbory ORP, péče o seniory, komunitní centra a komunitní aktivity na obcích, jak pracovat s potřebami občanů/klientů sociálních služeb a návazných aktivit, podpora samostatného bydlení lidí se zdravotním postižením ve Vítkově – možnosti rozvoje opatrovnictví, krizové situace, sociální bydlení, reforma péče o duševní zdraví na Opavsku) a také předmětem individuálních konzultací se sdílenými metodiky (například sociální bydlení, transformace pobytové sociální služby, rozšíření sociální služby podpora samostatného bydlení na další území).

Potřeby poskytovatelů sociálních služeb

Sociální služby provází trvalá nejistota při financování, umocňovaná nízkými dovednostmi prezentovat, nabízet svou práci a získávat tak finanční prostředky na provoz u veřejných zadavatelů i donátorů. Souběžně se obce s malými rozpočty a nízkým počtem obyvatel zdráhají přispívat na provoz služeb, když není jisté, kolik občanů bude službu využívat.

Nejistotu některým službám přináší i nezáměr politických reprezentací obcí podporovat služby pro jejich cílovou skupinu (např. osoby sociálně vyloučené, osoby s psychickým nebo mentálním handicapem). Na straně klientů, zejména v menších obcích, se objevuje stud při čerpání služby, obávají se reakce sousedů.

Z analýzy potřeb vyplynulo, že by „*pracovníci sociálního odboru ocenili koordinátora a/nebo metodika, který by pomáhal v komunikaci s obcemi, sociálním odborem a poskytovateli sociálních služeb*“. V tomto bodě se tedy potřeby obou stran prolínají. Naplnění těchto potřeb se do značné míry podařilo v projektu nastartovat a pilotně realizovat nejen díky sdíleným metodikům, kteří zprostředkovali i komunikaci mezi obcemi a poskytovateli sociálních služeb, ale i díky kulatým stolům a meziresortním platformám, kterých se účastnili například i pracovníci zodpovědní za komunitní plánování.

O správném nasměrování aktivit svědčí i velký zájem poskytovatelů o zapojení se do projektových aktivit – předpoklad byl minimálně 20 zapojených zástupců poskytovatelů sociálních služeb, realita 40 zapojených osob. Oprávněnost zapojení poskytovatelů sociálních služeb do projektových aktivit ukazují i jejich vyjádření k setkání se s pečujícími a zástupci ORP:

„Jsou to pro nás cenné informace. ... Ode dneška jsem hodně čekal.“

„Nechci udělat něco, o co nebude zájem.“

„Aby ta služba naplnila vaše i naše očekávání.“

Potřeby zástupců Moravskoslezského kraje

Zástupci kraje upozornili na **důležitou devízu MAS Opavsko – že má k obcím I. a II. stupně blíže než kraj nebo ORP**. Může tedy lépe vystihnout potřeby obyvatel území i obcí samotných a hrát klíčovou roli při zjišťování potřeb, propojování nebo prosazování jejich zájmů.

Stejně jako zástupci ORP i krajský úřad upozorňuje na to, že se často o problémech dozvídá pozdě. Ocenil by proto zvýšení kompetencí obcí průběžně zjišťovat potřeby svých obyvatel a větší angažovanost obcí v oblasti sociální prevence. Obdobně jako ostatním aktérům chybí kraji na území MAS Opavsko dostupnost služeb pro seniory, návazných a následných služeb.

Projektové aktivity reagovaly i na tyto potřeby vyjádřené Moravskoslezským krajem – činnosti sdílených metodiků a metodická příručka pro obce napomohly ke zvýšení kompetencí obcí, kulaté stoly a meziúřadní platformy zase k větší angažovanosti obcí a řešení lepší dostupnosti služeb.

Společné potřeby a předpoklady

Z provedených analýz vyplynulo několik společných potřeb a předpokladů pro rozvoj sociální práce na obcích I. a II. stupně:

- zlepšení komunikace v triádě ORP–obce–poskytovatelé a zapojení kraje, koordinace a zajištění komunikace
- eliminace obav komunikovat problém a předejít tak jeho prohloubení (obce vůči ORP, obce/ORP vůči kraji, poskytovatelé vůči kraji)
- spojení více obcí a získání metodické podpory
- budování kompetencí obcí průběžně zjišťovat potřeby obyvatel
- efektivní prezentace služeb v celém ORP
- navýšení kapacit některých sociálních služeb
- řešení dopadů pandemie covid-19

Jak vyplývá z analýzy – a lze s tím pouze souhlasit – „většina potřeb a předpokladů vychází z neefektivní komunikace, nedostatku informací, neznalosti potřeb jiných cílových skupin a absencí prostoru pro setkávání“. Projekt se svými aktivitami tyto deficity pokusil snížit a do určité míry – limitované poměrně krátkou dobou realizace projektu a protiepidemickými omezeními – se mu to také dařilo (činnost sdílených metodiků, meziúřadní setkání, metodická příručka, komunitní plán a katalog sociálních služeb z předchozího projektu). Pozitivní změna však vyžaduje delší časové období, pravidelné setkávání aktérů a pravidelnou výměnu informací.

2.4 Shrnutí evaluátora k analýzám a potenciálu projektu k naplňování zjištěných potřeb a předpokladů k rozvoji sociální práce na obcích

Realizátor reflektoval východiska – výstupy předchozího projektu – a ve své důkladně provedené vstupní analýze potřeb a předpokladů je znovu potvrdil. V průběhu realizace projektových aktivit závěry analýz ověřil a na zjištěné potřeby vhodně reagoval, rozvíjel předpoklady k jejich efektivnímu naplňování.

Projektové aktivity vytvořily prostor pro koordinované vyjednávání pravidel poskytování služeb a aktivit, informování poskytovatelů o potřebách pečujících, zvýšení kompetencí služeb prezentovat nabídku svých odborných činností, kompetencí obcí zjišťovat potřeby občanů a využívat činnosti sociálních služeb, kompetencí pečujících komunikovat své potřeby směrem k veřejným zadavatelům i poskytovatelům veřejných služeb i k zajišťování svých potřeb prostřednictvím sítě svépomoci.

3 Procesní evaluace

Procesní evaluace ukazuje, jaký byl soulad realizace projektu s jeho plánem, nakolik byl dodržován harmonogram činností, jak byly naplňovány cíle projektu s ohledem na monitorovací indikátory a nakolik byly naplněny předpoklady pro kvalitní realizaci projektu.

3.1 Soulad realizace s plánem

Projekt *Sítujeme* se byl zahájen v dubnu 2020, tedy pár dnů po vyhlášení prvních legislativních opatření významně omezujících mezilidské kontakty. Byl ukončen v červnu 2022, tedy krátce po ukončení prozatím posledních omezujících opatření. Realizaci tudíž ve všech částech silně ovlivňovaly dopady protiepidemických opatření i zdravotních indispozic účastníků. Celý projekt, založený na setkávání a propojování lidí, probíhal v období, jehož nejmarkantnějším znakem bylo zamezování vzájemných osobních kontaktů mezi lidmi. Tato situace nejvýznamněji ovlivnila dodržování plánovaného harmonogramu a průběh projektových aktivit. **Z těchto důvodů je nezbytné ocenit úsilí všech členů realizačního týmu, kteří v neočekávatelných podmínkách hledali vhodné nové cesty, jak dosáhnout cílů projektu, což se nakonec i podařilo.**

Z těchto důvodů byl přizpůsobován i harmonogram realizace konkrétních aktivit v průběhu projektu – například v době uvolnění protipandemických opatření realizátoři soustředili pozornost na neformálně pečující, protože ti vyjadřovali silné obavy z rizik nákazy a bylo pro ně zároveň nejméně komfortní setkávat se online nebo k tomu ani neměli technické prostředky.

Realizace všech klíčových aktivit byla na základě souhlasu příslušného orgánu posunuta o 3 měsíce, a to od 1. 4. 2020 do 30. 6. 2020. U klíčové aktivity KA 1 bylo prodlouženo její trvání o jeden měsíc z 30. 9. na 31. 10. 2020. Tento harmonogram byl realizátorem dodržen.

3.2 Naplnění předpokladů pro kvalitní realizaci projektu

U projektu, jehož esenciální podstatou bylo setkávání se a propojování lidí, bylo velmi náročné udržet kvalitu při naplňování svých cílů v situaci, kdy se všichni aktéři i celá společnost ocitli ve zcela nečekané a neznámé situaci, na kterou nebyl nikdo připraven. Lidem byla zamezena jedna z jejich základních potřeb i svobod – volnost pohybu a mezilidského kontaktu. Náročnost se ještě násobila v klíčové aktivitě KA 3, když pečující měli opodstatněně vyšší obavy k nákazy onemocněním covid-19 a jeho vážných následků jak na sobě, tak na pečovaných. V této raritní situaci, kdy byla celá společnost paralyzovaná, zahájil realizační tým projektové aktivity.

O tom, že **realizační tým projektu měl předpoklady ke kvalitnímu naplnění cílů projektu**, svědčí i skutečnost, že vytyčených cílů bylo dosaženo. Významnými benefity byly předchozí pracovní i lidské zkušenosti a dovednosti realizátorů – zkušenosti z facilitace, mediace, výzkumné a analytické práce, vedení týmů a pracovních skupin, metodické práce s poskytovateli sociálních služeb, přímé práce v sociálních službách, předchozí zkušenost z realizace projektu, jehož výstupem je komunitní plán a katalog sociálních služeb pro Opavsko, žitá zkušenost s péčí o osobu blízkou, zkušenost s poskytováním a plánováním sociálních služeb v rámci krajské úrovně, pečlivost, lidskost, nadšení, zaměření na potřeby a užitečnost výstupů projektu pro každodenní místní praxi.

K úspěšnému naplnění cílů projektu přispěla i kvalitně a důkladně provedená analýza potřeb a předpokladů pro rozvoj sociální práce v obcích MAS Opavsko, která je využitelná a inspirativní nejen pro tento projekt, ale i pro jiné veřejné zadavatele či poskytovatele sociálních služeb.

3.3 Naplňování cílů projektu s ohledem na monitorovací indikátory

Cíle projektu (plán)	Naplnění cílů projektu	
Celkem bude v projektu zapojeno min. 35 osob, z toho min. 20 v režimu nebagatelní podpory.	splněno	Bylo podpořeno 61 jedinečných osob (174 % plánovaného stavu). Bylo podpořeno 24 osob v režimu nebagatelní podpory (120 % plánovaného stavu).
KA 1 Analýza potřeb a předpokladů		
Naplňeny indikátory: <ul style="list-style-type: none"> • indikátor 60000 Celkový počet účastníků • indikátor 67001 Kapacita podpořených služeb v maximálním počtu 12 podpořených osob v jednom okamžiku • indikátor 85000 Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů 		
Realizovat analýzu potřeb a předpokladů CS prostřednictvím 5 focus groups , doplněné o analýzu předpokladů .	splněno	Proběhlo 5 focus groups. Některé byly organizovány online. Byly vytvořeny: <ul style="list-style-type: none"> • Analýza potřeb a předpokladů pro rozvoj sociální práce na obcích v území MAS Opavsko • Analýza dostupnosti služeb vybraných obcí v území MAS Opavsko (ve smyslu dojezdnosti) Analýzy jsou podle plánu zveřejněny na webu MAS Opavsko. K jejich obsahu viz výše v kapitole 2.3 Potřeby cílových skupin projektu. V souladu s plánem byla do aktivity zapojena cílová skupina : zástupci obcí I. a II. stupně, ORP Opava a ORP Vítkov, Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, poskytovatelů sociálních služeb, které na území působí nebo mají potenciál působit, a to formou plánovaných moderovaných ohniskových skupin.
Bude podpořeno 35 osob .	splněno	Bylo podpořeno 35 osob (100 % plánovaného stavu).

KA 2 Metodická podpora, rozvoj síťování na místní úrovni a meziresortní spolupráce

Naplněny indikátory:

- indikátor 60000 Celkový počet účastníků
- indikátor 67001 Kapacita podpořených služeb v maximálním počtu 20 podpořených osob v jednom okamžiku
- indikátor 85000 Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů

Zřídít a pilotně ověřit **2 pozice sdílených metodiků/koordinátorů**.

splněno

Byly zřízeny 2 pozice sdílených metodiků pro podporu sociální práce v obcích.

Podpořeno bylo **10 obcí**: Jakartovice, Budišov nad Budišovkou, Neplachovice, Dolní Životice, Branka u Opavy, Raduň, Holasovice, Litultovice, Mokré Lazce a Slavkov. Byla jim poskytnuta podpora konzultační, metodická i koordinační, pomoc s potřebnými analýzami, realizací setkání a další.

Sekundárně – v souladu s projektovým záměrem – byli podpořeni i pracovníci obcí III. stupně ORP Opava a ORP Vítkov. Byla zprostředkována a poskytnuta podpora i při rozšiřování či zavádění sociálních služeb v obcích (transformace služby Zámek Dolní Životice, rozšíření služby Podpora samostatného bydlení organizace Letokruhy na Vítkovsko, podpora potřebnosti služby Centrum duševního zdraví Opava).

Při realizaci aktivity byly **uplatněny všechny plánované metody spolupráce** (odborné konzultace a metodická podpora, interaktivní techniky, techniky zaměřené na rozvoj týmové spolupráce, participaci a komunitní rozvoj, facilitační techniky, řešení modelových situací a příklady dobré praxe, konference) i plánovaných **8 supervizí**.

Proběhne **8 kulatých stolů pro CS** (rozvoj inovativních metod sociální práce, rozvoj participace a kvality služeb na území zapojených obcí, další koncepční a metodická témata) a **6 transdisciplinárních platforem** zaměřených na podporu a zajištění meziresortní spolupráce a sdílení příkladů dobré praxe.

splněno

Proběhlo 8 kulatých stolů k tématům:

- opatrovnictví, stárnutí obyvatelstva, zajištění sociálních služeb pro občany, spolupráce se sociálními odbory ORP (online úvodní setkání s vedením obcí)
- péče o seniory
- metodická podpora a využití komunitních center (online)
- komunitní centra a komunitní aktivity na obcích
- jak pracovat s potřebami občanů/klientů sociálních služeb a návazných aktivit
- jak odlehčit rodičům dětí se zdravotním postižením na území MAS Opavsko
- rozvoj podpory samostatného bydlení lidí se zdravotním postižením ve Vítkově
- opatrovnictví

		<p>Proběhlo 6 transdisciplinárních platforem k tématům:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krizové situace • možnosti spolupráce Ústavu speciální pedagogiky Slezské univerzity v Opavě se subjekty působícími v sociální oblasti na území MAS Opavsko • sociální bydlení • reforma péče o duševní zdraví na Opavsku • jak pracovat s riziky institucionalizace sociálních služeb • spolupráce Ústavu pedagogických a psychologických věd a Ústavu veřejné správy a sociální politiky Slezské univerzity v Opavě se subjekty působícími v sociální oblasti
Vznikne inovativní metodická příručka pro realizaci sociální práce na obcích I. stupně (případně i II. stupně) ve vesnických regionech.	splněno	Vznikla Metodika podpory sociální práce a návazných aktivit na obci a je uveřejněna na stránkách MAS Opavsko.
Bude realizována celodenní závěrečná konference SÍŤUJEME SE pro 150 osob.	splněno částečně	<p>Proběhla závěrečná konference s účastí 60 osob (přihlášeno bylo 75 osob). Účast byla ovlivněna nejistotou, zda tento druh veřejné akce vůbec bude moci proběhnout, a zároveň velkou konkurencí podobných akcí koncentrovaných v období, kdy byla uvolněna opatření proti šíření onemocnění covid-19.</p> <p>Program konference reflektoval témata, která cílovou skupinu zajímají a která vyplynula z analýz i realizace projektu: příprava na budoucnost (stárnutí, duševní zdraví, trendy v sociální práci), komunikace a informovanost (sebe prezentace, jak společně řešit potřeby občanů), svépomoc a dobrovolnictví.</p>
Zapojeno bude min. 40 osob z CS, z nichž 35 může být totožných s osobami podpořenými v rámci realizace KA 1 a částečně KA 3.		<p>Bylo podpořeno 61 osob (152 % plánovaného stavu), z nichž 35 bylo totožných s osobami podpořenými v KA 1 a KA 3.</p> <p>V souladu s plánem byla zapojena cílová skupina: pracovníci obecních úřadů vesnického typu (min. 8 – podpořeno 8), sociální pracovníci působící na městských úřadech ORP Opava a Vítkov (min. 5 – podpořeno 5), poskytovatelé sociálních služeb (min. 20 – podpořeno 40), pracovníci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje (min. 2 – podpořeno 3), zaměstnanci veřejné správy – různých resortů, kteří se věnují zdravotnictví, rodinné a sociální problematice, úřadů práce (min. 5 – podpořeno 5).</p>

KA 3 Podpora neformálně pečujících

Naplněny indikátory:

- indikátor 60000 Celkový počet účastníků
- indikátor 67001 Kapacita podpořených služeb v maximálním počtu 20 podpořených osob v jednom okamžiku
- indikátor 85000 Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů

Podpořit 20 neformálně pečujících osob.	splněno	Bylo podpořeno 43 osob z cílové skupiny (215 % plánovaného stavu) neformálně pečujících žijících na území MAS Opavsko. Z toho 10 v rozsahu nebagatelní podpory . Podporu neformálně pečujícím poskytovali 2 terénní sociální pracovníci . Jednalo se o poskytování sociálního poradenství, zejména ohledně uplatňování nároku na různé typy dávek, kompenzační pomůcky, podávání informací o pečovatelských, ošetřovatelských, odlehčovacích službách apod. Pečujícím, kteří potřebovali intenzivnější podporu v oblasti sociálních kontaktů, poskytovaly projektové aktivity sociální aktivizaci. Součástí aktivit byly pravidelné návštěvy sociálních pracovníků u klientů v jejich domácím prostředí. Realizace proběhla v souladu s projektovým záměrem včetně plánovaných metod spolupráce.
Proběhne 5 focus groups a cca 20 individuálních rozhovorů k analýze potřeb neformálně pečujících.	splněno	Bylo podpořeno 58 osob . Proběhlo 5 focus groups . Z důvodu protiepidemických opatření byly poslední 2 skupiny změněny na polostrukturované rozhovory a dotazníky. Skupiny proběhly dle plánované metodologie. Výstupem byla Analýza potřeb pečujících (viz kapitola 2.3 Potřeby cílových skupin projektu).
Proběhne 5 kulatých stolů a 5 horizontálních týmů jako platformou setkávání.	splněno	Proběhlo 5 kulatých stolů k tématům: <ul style="list-style-type: none"> • zajímavosti v sociálních dávkách pro osoby se zdr. postižením a starobní důchod • aktivity pro pečující a jejich rodiny • volnočasové aktivity pro pečující a jejich děti • jak si říkat o pomoc • stárnutí jako zdroj stresu

		<p>Proběhlo 5 horizontálních týmů k tématům:</p> <ul style="list-style-type: none"> • volnočasové aktivity dětí, mládeže a dospělých osob se zdravotním postižením • doprovázení pečujících • volnočasové aktivity • sociální služby pro osoby se zdravotním postižením • sebezkušenostní kurz
Vznikne jádrová skupina / 1 svépomocná skupina pro neformálně pečující . Bude sledován počet uskutečněných schůzek.	splněno	<p>Vznikla jádrová skupina a 1 svépomocná skupina pro neformálně pečující.</p> <p>Proběhlo 13 schůzek svépomocné skupiny.</p> <p>Vznikl manuál Metodický postup k vytvoření svépomocné skupiny.</p> <p>V rámci podpory psychohygieny neformálně pečujících bylo realizováno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z rozpočtu projektu bylo financováno 20 balíčků svépomoci pro neformálně pečující • 5 podpůrných supervizních setkání jako pilotní ověření supervize pro neformálně pečující
Bude podpořeno 20 osob z dalších CS .	splněno	<p>Bylo podpořeno 20 osob (100 % plánovaného stavu).</p> <p>Tato cílové skupina je shodná s cílovou skupinou KA 2.</p>

KA 4 Řízení projektu a evaluace		
Naplněny indikátory:		
<ul style="list-style-type: none"> • indikátor 85000 Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů 		
Vznikne 1 evaluační zpráva.	splněno	
Existují zápisy ze setkání širšího realizačního týmu, fotodokumentace a prezenční listiny z realizovaných aktivit.	splněno	

4 Evaluace dopadů projektu

Nejvýznamnějšími dopady projektu jsou:

- nastartování či posílení síťování, vytvoření vhodných platform spolupráce – propojení lidí, kteří by se jinak nesešli, přestože jejich zájmy se vzájemně ovlivňují nebo doplňují
- zdůraznění a zviditelnění partnerské spolupráce jako efektivního nástroje změny – realizace projektu na platformě místní akční skupiny ukázala možnosti efektivního propojení v hierarchii horizontální – partnerské – oproti obvyklé hierarchii vertikální (kraj → ORP, kraj → obce, ORP → obce I. a II. stupně)
- zviditelnění a ověření základních systémových předpokladů pro realizaci sociální práce na obcích
- ověření inovativních metod a jejich další rozvoj – nástroje pro zjišťování a analýzu potřeb v území, sdílená metodická podpora, aktivní vyhledávání pečujících, jejich přímá podpora v domácím prostředí a současně zapojení do procesu rozvoje sociálních služeb, i nástroje pro posílení vzájemné svépomoci
- zvýšení kompetencí pečujících, představitelů obcí – výsledkem jsou například volnočasové aktivity pro lidi s handicapem, které na základě jednání pečujících s městem Opava začala nabízet příspěvková organizace města – středisko volného času
- nasměrování další práce, otevření nových možností

4.1 Dosažení zamýšlených dopadů

Zamýšlenými dopady klíčové aktivity KA 1 bylo zmapování aktuálních potřeb cílových skupin a předpokladů k jejich naplňování. Tyto výstupy byly využity k efektivnímu zacílení klíčových aktivit KA 2 a KA 3 a současně se staly inspirací pro cílovou skupinu, jakým způsobem je možné potřeby zjišťovat a ověřovat. Zejména přínosná je tato inspirace pro zástupce obcí I. a II. stupně, obou ORP i poskytovatele sociálních služeb.

4.1.1 Nástroje pro analýzy a síťování v oblasti sociální práce

Analýza potřeb a předpokladů ukázala základní systémové předpoklady pro realizaci sociální práce na obcích, které jsou aplikovatelné i univerzálně.

Dokumenty, které z analýz vznikly, jsou veřejně dostupné na [webových stránkách MAS Opavsko](https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/situjeme-se/)⁶ a slouží tak svému účelu i po skončení projektu. Zapojeným aktérům i budoucím zájemcům tím zůstávají k dispozici účinné nástroje, jak potřeby a předpoklady k optimalizaci výkonu sociální práce zjišťovat. Mohou je využít např. ke komunitnímu plánování sociálních služeb a návazných aktivit.

Díky důkladným analýzám bylo specifikováno zaměření práce v klíčových aktivitách KA 2 a KA 3, vyjasněny kompetence, náplň a způsob práce sdíleného metodika a upřesněna témata pro meziresortní spolupráci. Ta byla v rámci kulatých stolů, transdisciplinárních platform a horizontálních týmů dále rozpracována a nastavena spolupráce, takže tyto **platformy mohou ve své práci pokračovat i nadále**. Účastníci si také v praxi **ověřili výhodnost odborné facilitace setkání a participace všech subjektů**, kterých se řešené téma dotýká, včetně občanů.

Významně pozitivním dopadem je inovativní vytvoření pracovní pozice **sdíleného metodika pro podporu pracovníků obcí a sociálních služeb na místní úrovni**. Zřízení této pozice přináší zapojeným subjektům hned několik důležitých benefitů:

- odborné a specializované služby z oblasti sociální práce (výkon sociální práce v menších obcích bývá kumulován s jinými činnostmi) a místní znalost na úrovni ORP i kraje (přehled o službách a možnostech, příkladech dobré praxe)

⁶ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/situjeme-se/>

- propojování a sdílení v rámci obcí i mezi obcí a poskytovatelem sociálních služeb, případně dalšími aktéry, možnost snazšího navázání kontaktu a spolupráce
- přenos řešených témat k relevantním subjektům nebo platformám
- získávání aktuálních informací ze sociální oblasti, seznámení s aktuálními trendy
- nezaujatý pohled na řešenou situaci zvenčí
- využití služby metodika jen v potřebném rozsahu, nižší finanční náklady na pracovní pozici

Fungování pozice sdíleného metodika může být **inspirací pro vytvoření i dalších sdílených pracovních pozic**, např. sdílení sociálních pracovníků mezi několika menšími obcemi. I zde jsou zřejmé benefity finančních úspor zaměstnavatele a rozdělení úvazku dle potřeby v území, využití kvalifikované pracovní síly pouze k výkonu sociální práce (vyšší profesionalita), propojení a sdílení informací a témat.

Podpora propojení odborného vzdělávání sociálních pracovníků a praxe

Poskytovatelé sociálních služeb se již několik let potýkají s nedostatkem sociálních pracovníků, kteří nesplňují jen předepsanou zákonnou kvalifikaci, ale mají i dostatečné profesní a lidské kvality pro povolání sociálního pracovníka. Vzdělavatelé se naopak potýkají s nedostatkem kapacit pro výkon praxí studentů v oborech sociální práce. Projekt proto poskytl cenný prostor pro setkání obou zainteresovaných stran a nastavení parametrů rozvoje další spolupráce, kdy:

- odborná pracoviště Slezské univerzity v Opavě poskytnou portfolio svých očekávání, která by měla praxe v jednotlivých ročnících naplnit, a kompetencí, které by měli studenti na praxi rozvíjet
- poskytovatelé ve spolupráci se sociálními odbory úřadů vytvoří přehled míst, kde mohou studenti praxi vykonávat
- odborní pracovníci z praxe by mohli vést i závěrečné praxe studentů přímo na svých pracovištích, mohli by také být oponenty těchto prací, účastnit se závěrečných zkoušek

Na této platformě spolupráce je možný i rozvoj dobrovolnictví nebo peer programů. Dalším významným benefitem pro poskytovatele sociálních služeb / sociální odbory úřadů je možnost získat kvalitní kvalifikovanou pracovní sílu. Jak uvedl jeden z účastníků setkání: „*Tady se otevírá zcela nová oblast.*“ Tuto oblast je pro obě strany výhodné využít a nenechat ji zapadnout.

4.1.2 Metodika podpory sociální práce a návazných aktivit na obci

Cílem tvorby metodické příručky bylo vytvořit ucelený, prakticky formulovaný text zaměřený na realizaci sociální práce na obcích I. a II. stupně, díky kterému se zvýší odbornost a kompetence pracovníků obcí při řešení situací ze sociální oblasti.

Praktická příručka, která vznikla jako výsledek společných setkávání aktérů v rámci projektu *Sítujeme se*, reaguje na skutečné potřeby obyvatel, obcí a poskytovatelů sociálních služeb v území dopadu projektových aktivit. Popisuje participativní přístupy k rozhodování na těchto obcích, způsoby zjišťování potřeb, podporu existujících služeb a aktivit i nové metody vhodné pro obce vesnického charakteru, kde bývá náročné zajistit potřebnou dostupnost služeb.

Příručka je rozdělena na dvě části. První je teoretickým úvodem k možnostem zjišťování a řešení potřeb v území, druhá je průvodcem řešením konkrétních životních situací občanů, se kterými se obce nejčastěji potýkají. Metodika se vhodně doplňuje s dokumenty, které byly výstupem předchozího projektu – komunitním plánem a katalogem sociálních služeb a souvisejících aktivit.

Ukazuje mechanismus fungování sociálních služeb jako reakce na poptávku veřejných zadavatelů – obcí, upozorňuje na časté stereotypy a nedokonalosti při komunitním plánování (např. nezapojení občanů do procesu, neodlišování potřebnosti a zásluhovosti), klade důraz na partnerství a spolupráci mezi obcemi, na zapojení malých obcí I. stupně.

4.1.3 Podpora neformálně pečujících

Vývoj v oblasti sociální práce směřuje od institucionální péče k podpoře setrvání lidí, kteří jsou závislí na péči další osoby, co nejdéle ve svém domácím, přirozeném prostředí. Lidé, kteří takto neformálně pečují o své blízké se však často cítí neviděni, neslyšeni, zapomenutí a osamělí v nepřetržitém kolotoči náročné péče o svého nemohoucího blízkého. Je ohroženo jejich vlastní zdraví fyzické i psychické, zdravé fungování rodiny a vztahů v ní. Ztrácí prostor pro odpočinek, regeneraci sil, seberealizaci a profesní rozvoj, sociální vazby a kontakty. Svědčí o tom i vyjádření pečujících na jednom ze setkání v rámci projektu:

„Mě děsí, co bude.“

„Mám následky stresu.“

„Je hrozná představa, kdyby se se mnou něco stalo, kdybych byla nemocná.“

„Rodič má 24hodinovou službu, a ještě rodičovské city.“

„Noční můra, kdybych musela do nemocnice.“

„Seděla jsem u telefonu a obvolávala zařízení jedno za druhým.“

„Aspoň ty víkendy, aspoň něco.“

Na všechna tato rizika projekt svými aktivitami reagoval. Vysoce přínosné bylo i zapojení sociálního pracovníka s vlastní žitou zkušeností neformální péče o osobu blízkou.

Výstupy projektu, jejichž pozitivní dopady ve vztahu k pečujícím přetrvávají i po skončení realizace, jsou:

- praktické příručky Analýza potřeb pečujících a Metodický postup k vytvoření svépomocné skupiny
- vtažení neformálně pečujících do diskuze o rozvoji sociální práce a mezioborové spolupráce ve prospěch pečujících a pečovaných na území MAS Opavsko a ORP
- zkušenost přímé podpory neformálně pečujících, kdy **podporující odborník přicházel za potřebnými, nikoli naopak** (jak je to obvyklé)
- ověření inovativních prvků **posilujících sebehodnotu, kompetence i psychohygienu** neformálně pečujících (svépomocná skupina, supervize)

5 Doporučení pro budoucí projekty nebo region

Závěrečná doporučení zpracovali realizátoři projektu vlastně sami, a to hned v první klíčové aktivitě. Vyplynuly totiž z [analýzy potřeb a předpokladů](#)⁷ projektu *Sítujeme se*. Jde o základní systémové předpoklady pro realizaci (nejen) sociální práce na obcích. Je smysluplné je udržovat a rozvíjet. Evaluátor je proto zde uvádí a doplňuje o pozitivní zkušenosti ze své odborné praxe:

Zvýšit úroveň informovanosti obcí v oblasti sociální práce:

- pravidelně vzdělávat zástupce obcí v sociálních tématech a procesech, provádět osvětu starostů a pracovníků obcí především v prevenci
- pořádat vzdělávací aktivity pro občany, osvětové kampaně
- zajistit dostupnost kvalitních informací (metodické materiály, databáze, katalogy, novinky)
- nastavit systém udržování aktuálnosti informací (aktualizace)
- zajistit základní kompetence v oblasti zjišťování potřeb na území obce (metodika, návod, portfolio odborníků, kteří pro obce průzkumy a analýzy zajistí)

Poskytnout metodickou podporu sociální práce na obcích (opora při řešení, prevence krizí):

- stanovit kompetence a odpovědnost
- mít k dispozici potřebné prostředky pro realizaci opatření (metodiky, návody, katalogy)

V oblasti informovanosti je stěžejní také **udržovat aktuální a rozvíjet Metodiku podpory sociální práce a návazných aktivit na obci** – zajistit pravidelné aktualizace, připravit například jednoduchý databázový web a/nebo mobilní aplikaci (inspirací může být ostravská [aplikace SOCIOPPOINT](#)⁸), což umožní snazší aktualizace i rozšiřování, rychlejší reakce na novinky a změny.

Metodika má sloužit jako praktický manuál pro zaneprázdněné pracovníky obcí, kteří jsou v sociální oblasti spíše laici. Dosažení tohoto cíle by usnadnilo **zpřehlednit její členění** (životním situacím dát jednotnou strukturu a grafické členění, například typu Popis situace, Možnosti řešení, Kontakty, Kde získat více informací) a v maximální možné míře zjednodušit její obsah – vytvořit jakýsi **rozcestník, který nebude příliš zabíhat do podrobností** (často se mění, tištěný dokument tím rychle ztrácí na své informační hodnotě, spotřebuje mnoho času k aktualizacím – proto je výhodné mít souběžně i elektronické databáze), nastínit možnosti řešení a předat kontakty na instituce kompetentní k řešení. Připojit **ilustrační příklady** (na nich ukázat, jak se daná životní situace dá úspěšně vyřešit).

Podporovat vznik nových služeb, transformaci nebo zvyšování kapacit služeb stávajících:

- podpořit poskytování (pobytových) služeb lidem s více potížemi, pro lidi s demencí, PAS, služeb rané péče, sociální rehabilitace, služeb návazných na reformu psychiatrické péče, preventivních služeb, aktivit pro handicapované děti
- zvýšit kapacitu a pestrost pobytových služeb
- **podporovat sdílenou a neformální péči** – „Čím déle budeme pečovat, tím lépe pro společnost.“ – podporovat pečující, pokračovat nejen v jejich individuální podpoře při řešení konkrétních životních situací, ale především v podpoře svépomocných skupinových aktivit a zmocňování, spoluorganizování a vzájemné podpoře pečujících (stavět na tom, co pečující spojuje), podporovat advokační aktivity pečujících (zapojení do komunitního plánování), rozvoj dobrovolnictví a peer programů (lze využít i navázanou spolupráci s odbornými pracovišti Slezské univerzity v Opavě)
- posilovat rodinné a komunitní vazby (komunitní práce, zapojení seniorů, mezigenerační programy)
- **věnovat pozornost tématu finanční gramotnosti**, prevence a prohlubování zadlužování

Vytvářet sdílené kompetence:

- umožnit společné vyjednávání více menších obcí s poskytovateli

⁷ <https://www.masopavsko.cz/rozvoj-regionu/situjeme-se/>

⁸ <https://play.google.com/store/apps/details?id=cz.pepiapp.sociopoint>

- prosazovat dlouhodobé zájmy obcí na krajské úrovni regionálního rozvoje (propojit zájmy více MAS nebo ORP)
- vytvářet společný tlak zainteresovaných subjektů (obce, poskytovatelé, občané) na kompetentní instituce k systémovým změnám
- sdílet sociální pracovníky, metodiky a další odborníky podporující obce ve výkonu sociální práce (sdílený sociální odbor pro více obcí), nabízí se i možnost sdíleného advokačního pracovníka, který by hájil zájmy více služeb u politické reprezentace a zároveň by díky svým komunikačním schopnostem dokázal služby nabízet cílovým skupinám i donátorům

Ke zvýšení informovanosti a rozvoji potřebných sociálních služeb lze **využít i stávající platformu komunitního plánování** a obohatit ji o přizvání expertů v požadovaných oblastech, přímé zapojení občanů, občanských spolků a komunit, zástupce vedení či politické reprezentace obcí (zastupitelé, členové komisí), pracovníky návazných oblastí (školství – zástupce škol, školních poradenských pracovišť, metodik prevence, vzdělávací instituce v sociální práci; volnočasové aktivity; zdravotnictví – zdravotně sociální pracovníci, zástupce CDZ, sociálních služeb ve zdravotnictví; bezpečnostních složek – preventisté obecní policie, Policie ČR, manažer prevence kriminality). Lze také přizvat osoby zodpovědné za komunitní plánování v sousedících územních celcích. Výstupy z komunitního plánování mohou být i **vhodnou platformou pro komunikaci směrem k veřejnosti**.

Efektivně nastavit komunikaci, základní komunikační kanály, místa vstupu vzájemné komunikace:

- stanovit postupy, jak jednoduše, rychle a včas reagovat na situace a poskytovat zpětnou vazbu
- vymezit kompetence aktérů
- nastavit průběžnou komunikaci, její frekvenci, jasně stanovit komunikační kanály, zajistit včasné předávání informací (např. formou jednoduchých webových stránek nebo newsletteru)
- budovat vztah důvěry, získávat a poskytovat zpětnou vazbu
- aktivně vytvářet prostor pro setkávání a neformální setkávání

Zavadět společná koordinovaná vyjednávání:

- nastavit opravdové, funkční místní partnerství – regionální rozvoj v širším kontextu
- využít MAS ve spolupráci s ostatními zastřešujícími subjekty jako mediátora, podporovatele a prostředníka s cílem předcházet překrývání agend, zdvojování informací, šíření různých verzí
- využívat případové konference

Jasně stanovit kompetence v místním partnerství a vícestanné spolupráci:

- nastavit komunikaci mezi aktéry
- vyjasnit konkrétní kompetence mezi krajem, ORP, obcemi

Krokem ke zjednodušení setkávání i komunikace by mohlo být **upustit od rozlišování platform na kulaté stoly, transdisciplinární platformy a horizontální týmy** a zůstat u srozumitelnějších označení typu pracovní skupina, pracovní setkání, setkání nad ..., mezioborové setkání, workshop, kulatý stůl. Srozumitelnost je důležitá hlavně v situacích, kdy je cílem zapojit laickou veřejnost.

Vhodnou platformou pro pravidelné setkávání aktérů a pravidelnou výměnu informací je právě MAS. Atraktivní formou setkávání, která zároveň přispívá ke zvýšení informovanosti, je pořádat „putovní“ jednání v prostorách zařízení sociálních a veřejných služeb (např. ve shodě s tématem setkání).

Závěrem lze říci, že projekt *Sítujeme* se splnil své cíle a jeho realizace se ukázala jako potřebná, užitečná a profesionální. Nastartoval a úspěšně ověřil inovativní metody zkvalitňování sociální práce na obcích a významně podpořil síťování relevantních aktérů. Všechny tyto aktivity jsou prospěšné pro zvyšování kvality života obyvatel území MAS Opavsko (a inspirativní pro jiná území), je proto na místě v nich dále pokračovat.